

"לבניינה של תורה"

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י – חלק רס"ב

"אורה – זו תורה"

לימוד רגילים, להוציא ימי שישי ושבתות, בהם ישנה עבודה רוחנית מסוג אחר.

ממילא מתבקש לתת את הדעת עד כמה משמעותי אפילו חודש אחד של לימוד תורה בישיבה. הלוא על ידי שלושים ושישה החודשים הללו בונה בן-הישיבה את כל חייו, לפיהם יבחר את אשתו, את אופיו של המקום בו יתגורר ואת האופן בו יחנך את ילדיו. סולם הערכים שלפיו יתנהל בכל הצמתים הללו נבנה מתוך אותם שלושים ושישה החודשים של הלימוד בישיבה. אם כן, לכל חודש מתוכם קיים משקל יחסי גדול. גם חודש אדר, סוף הזמן, הינו חודש מתוך סך כל התקופה התמציתית הזו, ועל כן חבל להפסיד אותו.

נוסיף לכך את דברי הירושלמי³, המובאים ב"חפץ חיים"⁴, שכוונת המשנה⁵: "זתלמוד תורה כנגד כולם" היא שכל מילה של לימוד תורה שקולה כנגד תרי"ג מצוות. ה"חפץ חיים" מחשב, לפי דברי הגר"א⁶ שכל מילה של לימוד תורה היא מצווה בפני עצמה, כי מאות ואלפי מצוות מקיים אדם בשעה אחת של לימוד⁷. אם כן, נקל להבין עד כמה משמעותי הוא כל סדר וסדר.

"לְשִׁקֵּד עַל דְּלִתֵּי יוֹם יוֹם"

בימים אלו אנו מצויים בתחילתו של חודש אדר, חודש שמרבים בו שמחה¹, ו"אין שמחה אלא תורה"². אמנם, זוהי גם ראשיתו של החודש האחרון מבין חמשת חודשיו של "זמן חורף". נטיית ההרגל, המסוכנת כל כך עבור האדם, עלולה להובילנו להרגשת אווירת "סוף תעסוקה מבצעית", כפי שהדבר מכונה בצבא. "סוף זמן" היא תקופה שעלולה להביא לחולשת-מה ולרפיון שחלילה עלולים להיות. חלילה לנו מלהרשות לעצמנו שיהיה כדבר הזה.

כידוע, רוב הציבור מגיע לישיבה למשך חמש שנים. [אכן, אני סבור שהנכון הוא שבחור יילמד בישיבה במשך כעשר שנים, ואחר כך ילך לפעול בעם ישראל כרצונו בכל שדרות החיים, לאחר שהוא כבר

נבנה כתלמיד חכם לאחר עשר שנות עמל ועבודה]. חישבתי לעצמי כמה חודשי לימוד ישנם בחמש השנים הללו? מחשבון פשוט עולה שלבחור ממוצע, המגיע ל"ישיבת הסדר" למשך חמש שנים, שמתוכם יתגייס לשירות הצבא למשך טו"ב (בגימטרייה י"ז) חודשים, נותרו מקסימום כ-ל"ו חודשי לימוד [פעמיים ח"י ופעם אחת טו"ב]. זאת במידה שלא האריך את שירותו הצבאי לטובת פיקוד. כל אחד מחודשים אלו מונה כעשרים ימי

³ פאה פרק א, הלכה א

⁴ פתיחה, עשין, סעיף יב

⁵ פאה פרק א, משנה א

⁶ שנות אליהו שם ד"ה ותלמוד תורה (הראשון)

⁷ ע"א בספרו תורת הבית, פרק ב (הובא בחפץ חיים- מהדורת דרשו, שם, הערה 72)

¹ ע"א תענית דף כט, עמוד א

² מדרש משנת רבי אליעזר פרק ד

לכבד את התורה, למלא את ליבנו בהערצה וכבוד ללומדי תורה ולתלמידי חכמים. יחסנו לרוממותה של תורה ולעליונותה הוא שייקבע בסופו של דבר האם אנחנו מעניקים חשיבות למעשינו פה במשך חמש שנים וישפיע על כל מהלך חיינו¹⁰. זוהי בחינה של "קבלת עול מלכות שמים", כמתבקש מדברי חז"ל¹¹: "כדי שיקבל עליו עול מלכות שמיים תחילה, ואחר כך מקבל עליו עול מצוות"¹². היחס המעריץ את התורה גדל כאשר רואים את תוצאות לימוד התורה ושיקדתה. לכן תיקנו בישיבה לעמוד בכניסתו וביציאתו של מו"ר הרב אביגדר נבנצל שליט"א לבית המדרש, אף על פי שיש בכך מעט ביטול תורה. משום שאם אנו מעריצים את התורה יש תקווה שנגדל גם אנו, אך אם תחסר מאתנו תחושה זו, חלילה, לא נצמח להיות תלמידי חכמים אמיתיים, אולי נדע רק לצטט מספר גמרות והלכות. זוהי מטרתנו באירוע שיתקיים בע"ה ביום ראשון בערב – המשכיות מסירת התורה.

"בְּלִנּוּ פְּאָהָד"

מתוך כך ניסע בשבת הבאה, שבת "זכור", לפתח-תקווה, גם זאת על מנת להעביר תורה. יהודים ייפגשו עם ישיבה חיה, ייפגשו עם תורה העוברת מהר סיני, והדבר ישפיע עליהם לשלוח את בניהם לישיבות ולחנכם לערכים ולאהבת הארץ. מתוך כבוד התורה נמשך הכל.

מתוך כך נבוא לימי הפורים הגדולים בישיבה. כמה גדול הוא חג הפורים הנחוג בישיבה, כמה גדולה היא עבודת ה' המיוחדת ליום זה.

"רְאֵשִׁית חֲכָמָה קִנְיָה חֲכָמָה"

ברצוני לעמוד על נקודה נוספת ומהותית. בקונטרס "הלכות תלמוד תורה" מתוך "שולחן ערוך הרב"

עד לסוף הזמן נותרו לנו כעשרים ימי לימוד. עד כמה משמעותי הוא כל יום של לימוד, עד כמה יש לנצל את הזמן, עד כמה יש להתגבר על מכשולי כוח ההרגל ועל שלל התירוצים שכל אחד ואחד מאיתנו מתרץ להתעייפותו.

"כִּי מְכַבְּדֵי אֲכַבְּד"

בתוך עשרים ימי הלימוד שבחודש שלפנינו יהיו בישיבה מספר ימים גדולים מאד.

ביום ראשון הקרוב, ז' באדר, נקיים בעז"ה בישיבה אירוע גדול של "סמיכת חכמים". אירוע גדול שהוא חלק ממכלול אירועי שנת היובל לישיבה. זהו אירוע של כבוד התורה וכבוד רבותינו. באירוע זה יתקבצו קרוב למאה מבוגרינו, שהם רבנים, דיינים, ראשי ישיבות, ר"מים ומחנכים, שהינם בוגרי תוכנית הסמיכה של הישיבה. כיום בוגרים אלו מעמידים תורה ומשמשים במרחבי העם, כל אחד במקומו, בתפקיד חשוב מאד של "מעתיקי השמועה איש מפי איש מפי משה רבינו", כלשון הרמב"ם⁸. הם מעבירים הלאה לעם ישראל את התוכן שקיבלו בישיבה.

מטרתנו ביום זה ללמוד ולהבין את מקומה של ישיבתנו בתוך כלל המשכיות העמדת תורה בישראל, מכוחם של גדולי התורה שלימדונו, שהם הינם מעתיקי השמועה עד משה רבינו בהר סיני. הדבר נוגע לכל אחד מאיתנו, מפני שעל כל אחד מן היושבים בבית המדרש, על הכתפיים הצרות של כולנו, מוטלת המשימה לגלות מעורבות ואחריות להמשך העברת תורה בישראל. זוהי המשמעות של לבוא ללמוד בישיבה - להיות חוליה בשרשרת הנמשכת מהר סיני לדורי דורות.

דבר נוסף ומשמעותי שיש בכך, הוא כבוד התורה, כפי שמשמע במסכת מגילה⁹ שכבוד תורה קודם ללימוד תורה. עלינו להתחנך להעריץ את התורה,

¹⁰ עי' עין איה שבת חלק א, פרק ב, אות לב

¹¹ ברכות דף יג, עמוד א

¹² עי' הערות הרצי"ה לשו"ת עזרת כהן, הערה קה: "כבוד תורה זה, אשר בכבודו של תלמיד חכם זה, הרי הוא גם שייך לעצם כבודו ויראתו של השי"ת".

⁸ ספר המדע, הלכות תלמוד תורה, פרק א, הלכה ט

⁹ דף ג, עמוד ב. עי' לבניינה של תורה שיחה עג (תשע"א) - "כבודה של התורה המהלכת"

”הבונה”. כמובן, עלינו לדעת את כל מסכת שבת, ובעזרה נעמוד בכך, אם לא במהלך זמן חורף אז במשך כל החיים, ”לא עליך המלאכה לגמור”¹⁸. לאחר שלמדנו ישנה חובה לדעת את שלמדנו. כתב ”שולחן ערוך הרב” כי ”דיעת כל התורה, למי שאפשר לו, היא מצות עשה של תורה... והשוכח דבר ממשנתו, מפני שלא חזר על לימודו כראוי כשאפשר לו, עובר בלאו”¹⁹.

עולה מכך שלאחר שאדם השקיע רבות בלימוד הסוגיה ובליבון גדריה מעתה מוטל עליו לחזור על הסוגיה ולקנותה. עליו לדעת את לימודו, לצאת מזמן חורף כאשר הוא יודע את מה שלמד. לכן נהגנו לקיים בישיבה ימי חזרה, ימי קניין של תורה, בכדי לדעת את פרק ”הבונה”. זאת על מנת שלא נוכל רק להגיד שלמדנו את פרק ”הבונה” אלא נוכל לומר שיודעים אנו את פרק ”הבונה”: ”אני יודע לשרוק פרק הבונה, אף אם יעירוני באמצע הלילה אדע כל פרט בפרק הבונה”!

לפיכך לאחר הפורים, לקראת סוף הזמן ולקראת אירוע היובל, נקיים בישיבה, בעזרת ה', ימי חזרה וכמנהגינו נקיים בסופם מבחן. מבחן זה אינו כמבחן של בית-ספר תיכון או יסודי, כי אם מבחן בשבילינו, מבחן בדיעת התורה, מבחן שיראה שאנו באמת לומדים ויודעים, ומתוך כך בעזרת ה' נזכה לכתרה של תורה.

שחיבר בעל התניא¹³, ישנה הגדרה שבמצוות תלמוד תורה יש לחלק בין שתי מצוות עשה: מצוות עשה אחת היא עצם לימוד התורה והשנייה היא חיוב ידיעתה.

במצווה הראשונה אנו מחויבים כל העת, כנאמר¹⁴: ”וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה”. אכן ישנם זמנים בהם עלינו להפסיק את הלימוד לשם קיום מצוות שאינן יכולות להיעשות על ידי אחרים, כשירות בצבא או כאוכל נפש ואחרות.

יחד עם זאת ישנה מצווה נוספת, והיא מצוות ”ידיעת התורה”. על כל יהודי מישראל חלה חובה לדעת את כל התורה כולה. על כל יהודי לדעת את כל התנ”ך, את כל הש”ס, את כל חלקי ה”שולחן ערוך” ואת כל ההלכה. חיוב זה נמשך לאורך כל שנות חיינו. יחד עם המחויבות והמצווה לפרנס את בני משפחתו, המונעת את הלימוד בזמנים מסוימים, בזמן הנותר שָׁבָה וניעורה המצווה של ידיעת התורה¹⁵. זוהי מהותנו כחלק מעם ישראל. שקול הדבר כהנחת תפילין¹⁶. המצווה הרובצת על כל יהודי עד זיבולא בתרייתא היא מצוות ידיעת התורה. לא המצווה ללמוד תורה, מצוות ”והגית בו יומם וליילה”, ממנה פטורים כאשר ישנה מצווה שאינה יכולה להיעשות בידי אחרים, אך במצווה לדעת את כל התורה חייב האדם כל חייו, גם אם הוא עובד לפרנסתו. בעודו עסוק בעבודתו הוא פטור משום ”עוסק במצווה פטור מן המצווה”¹⁷, אך לאחר מכן אין לו את הפטור ועליו להשתדל ככל יכולתו לדעת את כל התורה.

אם כן, כשאנו לומדים בישיבה פרק ”הבונה”, למשל, יש בזה שני מרכיבים: האחד הוא עצם הלימוד של פרק ”הבונה”, והשני הוא ידיעת פרק

¹³ מקובל שבספר זה נעשתה העבודה היסודית ביותר בנושא של הגדרת מצוות תלמוד תורה.

¹⁴ יהושע פרק א, פסוק ח

¹⁵ עיי"ש הלכות תלמוד תורה, פרק ג, סעיפים א-ב

¹⁶ עי' ברכי יוסף, יורה דעה סימן רמו, סעיף ד ד"ה כל, בשם יש נוחלין (מצוואת מרבי שעפטיל, אבי השל"ה): "לימוד הגמרא ורש"י ותוספות - חיוב כמו הנחת תפילין".

¹⁷ עי' סוכה דף כו, עמוד א

¹⁸ אבות פרק ב, משנה טז. עיי"ש הלכות תלמוד תורה פרק ב, סעיפים ה,ח

¹⁹ הלכות תלמוד תורה פרק ד, סעיף ו; עיי"ש פרק ב, סעיף ד

בשולכי הדברים

”שָׁבַר בַּת עַמִּי”

הלב כואב, הלב נקרע, הלב בוכה כאשר הוא שומע ורואה שבשעות אלו שוב מפנים יהודים מבתיהם בארץ ישראל, כאשר מפנים בכח תשעה בתים בעפרה, בתי משפחות לתפארה, שנבנו בעמל ובהשקעה, כפי הסדרים הרגילים של חיים בישראל. בתים אלו מפונים רק על מנת להרוס - אולי כחוק, אבל ודאי לא בצדק - כהרס לשם הרס, הרס הנובע משנאה. זהו חלק ממאבקנו על ארץ ישראל.

מקנא אני ברבנים ובתלמידי הישיבות - צעירים יותר ומבוגרים יותר - שנסעו לשם כדי לכאוב, כשם שנוסעים ללוויה ציבורית גם אם אין הנפטר מקרובי משפחתו, בכדי להרגיש את כאב הציבור²⁰. עם זאת, מאמין אני בכוחו של עם ישראל, מאמין אני בכוחה של התורה המובילה את ההתיישבות.

ישוב הארץ הוא המשך קיום דברי הרמב"ן²¹ שיש מצוות עשה ליישב את הארץ ולא לעזובה אותה בידי האומות אלא שתהיה בידינו. מקווה אני שחלק מאיתנו - בין מאלו השומעים את הדברים ובין מאלו שאינם שומעים - כשבעז"ה יעמוד על דעתו ויגיע לפרק של בחירת מסלול חייו, ישתייך למפעל יישוב ארצנו. ארץ ישראל קוראת לנו לישיבה - בגליל, בו קיים רוב ערבי, בנגב, שהבדואים משתלטים בו על האדמות, וביהודה ושומרון, שם המאבק קיים גם ברגעים אלו ממש.

איננו בוכים מפני שלבנו כבר עייף מלבכות או מאחר והתכהו רגשותינו. אך מצד האמת היינו צריכים לבכות, ואשרי המצליח לבכות מהמראות הנוראים הללו.

צִיּוֹן כְּלִילַת יָפִי, אֶהְבֶּה וְחֵן תִּקְשְׁרֵי מְאֹד,
וּבְךָ נִקְשְׁרוּ נַפְשֹׁת חֲבֵרֶיךָ -
הֵם הַשְּׂמֵחִים לְשִׁלּוֹתֶךָ וְהַכּוֹאֲבִים עַל שׁוֹמְמוֹתֶךָ
וּבוֹכִים עַל שְׁבָרֶיךָ.

...

אֲשֶׁרִי מְחַפֶּה וְנִגִּיעַ וְיִרְאֶה עֲלוֹת
אוֹרֶךָ וְיִבְקְעוּ עָלָיו שְׁחָרֶיךָ,
לְרֵאוֹת בְּטוֹבַת בְּחִירֶיךָ וְלַעֲלוֹ בְּשִׁמְחַתֶּךָ
בְּשׁוֹבֶךָ אֵלַי קִדְמַת נְעוּרֶיךָ!

(רבנו יהודה הלוי)

הוספת המערכת

²⁰ ע'י משנה תורה לרמב"ם, הלכות תשובה, פרק ג, הלכה יא; אורות התשובה פרק יג, פיסקה ד
²¹ הוספות לספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה ד

